

Ústav verejnej politiky: Štátne záverečné skúšky - magisterský študijný program

Okruhy tém na štátne skúšky

Štátne skúšky pre magisterský program vo verejnej politike sa uskutočnia v troch blokoch:

- A. Teória a metodológia verejnej politiky
- B. Komparatívna verejná politika
- C. Vybrané témy z povinne voliteľných predmetov

V rámci bloku A sa budú skúšať vedomosti získané počas dvoch rokov štúdia v povinných predmetoch a schopnosť ich vzájomného spájania do ucelených koncepčných celkov. Príprava na blok A by mala byť jadrom domácej prípravy študenta na štátne skúšky. Odporúča sa opätovné preštudovanie učebných textov, poznámok a iných zdrojov z jednotlivých predmetov, ktoré sú relevantné pre danú otázku.

V rámci štátnej skúšky sa však budú tieto vedomosti skúšať na vyššej úrovni abstraktného uvažovania. V rámci bloku B sa bude skúšať schopnosť využiť idey, názory a analytické rámce získané v rámci štúdia na komparatívnu analýzu vybraných tém v SR a krajinách EÚ. Jednotlivé témy sú uceleným prepojením viacerých menších celkov. Odporúča sa, aby si študenti na základe učebných textov, poznámok a iných zdrojov pripravili osnovu odpovede ku každej z tém, prípadne ju doplnili z ďalších zdrojov.

V rámci bloku C sa bude skúšať schopnosť aplikovať vedomosti aj zručnosti získané v rámci štúdia na konkrétne situácie vo verejnej politike. V rámci štátnej skúšky dostane študent k dispozícii text prípadovej štúdie aj text úlohy k nej sa viažucej, ktorú bude po krátkej príprave na mieste riešiť. Na tento blok sa neodporúča žiadna konkrétna metóda prípravy, ale je vhodné si osviežiť základné vlastnosti prípadových štúdií na štúdiu konkrétnej prípadovej štúdie.

A. Teória a metodológia verejnej politiky: povinné predmety (verejná politika, mikroekonómia vo verejnej politike a verejné financie, sociálne aspekty verejnej politiky, právne aspekty verejnej politiky, nástroje verejnej politiky a analýza verejnej politiky):

1. Definovanie verejnej politiky a jej vymedzenie voči iným spoločensko-vedným odborom
2. Dimenzie verejnej politiky - *policy*, *politics*, *polity*. Rozdiel medzi týmito dimenziami a ich spoločné znaky na konkrétnych príkladoch z praxe
3. Proces tvorby verejnej politiky z hľadiska vzťahu aktérov a prostredia
4. *Agenda setting* v procese tvorby verejnej politiky – základné otázky vzťahu medzi výberom problémov, požiadavkami a správaním aktérov
5. Implementačná fáza procesu tvorby verejnej politiky a jej možné príčiny zlyhania
6. Dilemy v rozhodovaní. Dilema rozhodovacej právomoci úradníkov prvého kontaktu (*street-level bureaucracy*)
7. Teórie racionality a racionálny model cyklu tvorby verejnej politiky. Lindblomova teória inkrementalizmu
8. Kritika racionálneho modelu: obmedzená racionalita, Kingdon (*window of opportunity*), Sabatier (*advocacy coalition framework*), Baumgartner (*punctuated equilibrium*)
9. Legislatívny proces na úrovni vlády SR, Národnej rady SR, vrátane vrátenia zákona prezidentom SR. Jednotlivé fázy procesu tvorby verejných politik a možnosti vstupu verejnosti
10. Posudzovanie vplyvov v legislatívnom procese SR a EÚ (proces a obsah)
11. Využitie poznania v tvorbe verejnej politiky. Tvorba verejnej politiky na základe dôkazov.
12. Rovnosť, efektívnosť, hospodárnosť, účinnosť a spravodlivosť ako kritériá rozhodovania.
13. Trh a zlyhanie trhu v kontexte intervencii štátu
14. Predmet, právne účinky a problematické aspekty celoštátneho referenda v SR v kontexte judikatúry ústavného súdu (najmä nález PL. ÚS 24/2014)
15. Koncept štátu a zlyhanie štátu a úloha občianskej spoločnosti, aktéri verejnej politiky a ich pôsobenie vo verejnej politike
16. Definovanie nástrojov verejnej politiky a typov nástrojov vo verejnej politike. Vzťah medzi nástrojmi verejnej politiky, analýzou verejnej politiky a implementáciou
17. Definovanie regulácie a jej významu v sociálnej, ekonomickej a environmentálnej oblasti z hľadiska nástrojov verejnej politiky
18. Informačné nástroje verejnej politiky: Povinné nástroje (Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a iné) vs. dobrovoľné nástroje
19. Administratívne nástroje verejnej politiky
20. Ekonomické nástroje verejnej politiky: dotácie/granty vs. poukazy pre užívateľov verejných služieb (*vouchery*) vs. užívateľské poplatky
21. Vstupy a výstupy v analýze verejnej politiky, základná charakteristika analytických a advokačných materiálov (*policy paperov*)
22. Analýza nákladov a výnosov (*cost-benefit analysis*) ako nástroj verejnej politiky
23. Evalvácia verejnej politiky, jej typy a význam
24. Čo je a nie je ekonómia? Vzťah ekonómie k verejnej politike
25. Základné ekonomické pojmy a ich použitie vo verejnej politike: dopyt a ponuka, správanie spotrebiteľa, individuálny a trhový dopyt, výroba, maximalizácia zisku
26. Definovanie sektora verejnej správy a základy fiskálneho manažmentu. Vzťah fiskálnej politiky a hospodárskeho cyklu a daňového systému

27. Teória hier ako nástroj analýzy verejnej politiky
28. Externality vo verejnej politike a verejné statky
29. Transakčné náklady a teória verejných statkov v rozhodovaní o poskytovaní a zabezpečovaní služieb. Konkurenčné trhy verzus hierarchie, transakčné náklady a úplnosť zmlúv
30. Využitie vybraných ekonomických konceptov vo verejnej politike: neistota, riziko a očakávania, informačné asymetrie
31. Paradigmy prístupov k organizácii organizácií verejnej správy. Charakteristiky byrokracie, manažerizmu a spravovania cez siete
32. Fiškálna decentralizácia na Slovensku (vývoj a aktuálny stav) ako súčasť celkového fiskálneho manažmentu
33. Typológia a charakteristika príjmov verejných financií
34. Spôsoby zabezpečovania služieb, ich vhodnosť pre jednotlivé typy služieb, slabé a silné stránky jednotlivých spôsobov zabezpečovania služieb
35. Metódy rozhodovania o spôsobe zabezpečovania verejných služieb
36. Dimenzie moci (Dahl, Bachrach a Baratz, Lukes) a ich spoločné a rozdielne znaky - konflikt, (ne)rozhodnutia, agenda, vplyv, vedomé/nevedomé konania
37. Problém vo verejnej politike ako sociálny konštrukt, rámcovanie problému
38. Sociálna kohézia a sociálna stratifikácia spoločnosti vo vzťahu k verejnej politike
39. Sociálny kapitál vo vzťahu ku sociálnej kohézii -implikácie pre verejnú politiku. Prepojenia klientelizmu a sociálneho kapitálu
40. Staroba a dôchodkové systémy ako kľúčové otázky verejnej politiky
41. Sociálna inklúzia/exklúzia ako kľúčové pojmy verejnej politiky i spoločenských vied
42. Konceptualizácia sociálneho štátu vo vzťahu k verejnej politike
43. Definovanie decentralizácie (decentralizácia ako *polity*, *policy* a *politics*), určenie jej slabých a silných stránok
44. Prijímanie právnych predpisov na úrovni orgánov územnej samosprávy (požiadavky na súlad, problémy, postup, vstup verejnosti)
45. Súdna moc v štáte - jej funkcie, štruktúry a aktéri. Vzťah k verejnej politike a zlyhania súdnej moci
46. Ústavné súdnictvo a trojdelenie moci v štáte: vzájomné vplyvy
47. Zmeny ústavy SR od roku 1992 na príklade jedného z ústavných inštitútov (referendum, postavenie prezidenta, vzťah práva SR a medzinárodného práva, Ústavný súd SR)
Hierarchia právnych predpisov v SR a zmeny, ktoré v nej nastali po vstupe SR do EÚ
48. Menovacie právomoci prezidenta SR v kontexte judikatúry ústavného súdu (menovanie člena vlády, gen. prokurátora, ústavných sudcov)
49. Definičné znaky moderného štátu (podľa Piersona)
50. Zlyhanie kolektívneho konania, presadzovanie záujmov a lobing vo verejnej politike
51. Administratívne tradície a ich vplyv na riadenie ľudských zdrojov (napr. westminster, napoleonistická, germánska, škandinávská, komunistická, atď.)
52. Kariérny, pozičný a hybridný systém riadenia ľudských zdrojov
53. Legitimita, legálnosť, suverenita a ústavnosť - spoločné črty a rozdiely
54. Patronáž, meritokracia a reprezentatívnosť v riadení ľudských zdrojov
55. Dimenzie konceptu *public value*

B. Komparatívna verejná politika

1. Aké modely sociálneho štátu pozná odborná literatúra, aké kritériá využíva na ich rozlišovanie a kde by ste medzi ne zaradili Slovensko v kontexte premien po roku 1989 a prečo?
2. Ako boli rôzne modely sociálneho štátu ovplyvnené globalizáciou - porovnajte situáciu aspoň v 3 členských krajinách reprezentujúcich rôzne modely
3. Vysvetlite rozdiely medzi dvoma spôsobmi prístupu k riešeniu nadnárodných otázok – multilateralizmu a unilateralizmu. Uveďte príklad krajiny, ktorá má sklon k multilateralizmu ako aj príklad krajiny, ktorá má sklon k unilateralizmu a vysvetlite prečo. Vysvetlite, kde z tohto hľadiska zaradíte Slovensko a z akých dôvodov
4. Charakterizujte organizáciu verejnej správy ako tradičnej byrokracie a ako manažerizmus (NPM) a spravovanie cez siete (*governance*) a vysvetlite prepojenie medzi nimi prostredníctvom analýzy konkrétnej organizácie na lokálnej, národnej a nadnárodnej úrovni. Aplikujte a vysvetlite na príklade
5. Vysvetlite aspoň na dvoch príkladoch vplyv EÚ politik a EÚ inštitúcií na rozhodovanie na lokálnej úrovni správy vecí verejných na Slovensku a v jednej z ďalších krajín EÚ
6. Na konkrétnych príkladoch analyzujte/zhodnoťte, aké nástroje môže lokálna/národná vláda (a EÚ) využiť na priame a nepriame dosiahnutie svojich cieľov. Vyberte si jednu z úrovní spravovania (nadnárodná, štátna, regionálna, lokálna) a porovnajte subjekty na konkrétnom príklade využitia rozličných nástrojov na dosiahnutie rovnakého cieľa. Poukážte na výhody a nevýhody ich využitia z hľadiska efektívnosti a legitimacy
7. Zaradte Slovensko v kontexte EÚ z hľadiska foriem a miery decentralizácie verejnej moci. Vysvetlite na konkrétnych príkladoch zo Slovenska a ďalšej vybranej krajiny EÚ implikácie fragmentovaného systému verejnej moci na tvorbu a implementáciu verejných politik
8. Aké formálne možnosti vstupu verejnosti do procesu tvorby verejnej politiky existujú na lokálnej, národnej a EÚ úrovni? Aplikujte konkrétne nástroje participácie a konzultácie na každej úrovni rozhodovania. Uveďte dôvody pre a proti využitiu participačných nástrojov nad rámec zákona s ukážkami z praxe SR v kontexte OECD
9. Aké modely regulácie lobingu pozná literatúra a aké boli od roku 1989 použité na Slovensku? Na konkrétnych príkladoch vysvetlite rozdiely medzi korupciou a lobingom, ako aj konfliktom záujmov a korupciou. Vysvetlite vzťah medzi reguláciou konfliktu záujmov a veľkosťou spravovanej jednotky, uveďte aj príklady
10. Porovnajte štruktúru verejných príjmov a verejných výdavkov Slovenska s 2 vybranými štátmi OECD, z ktorých jeden má mierne a druhý výrazne vyššie príjmy a výdavky ako Slovensko. Kde je vidieť najväčšie rozdiely a kde najväčšie podobnosti? Majú tieto rozdiely prejavy vo výsledkoch verejnej politiky?
11. Aké sú hlavné funkcie riadenia ľudských zdrojov vo verejnom sektore a aký je rozdiel od súkromného sektora? Uveďte príklady zo Slovenska a vybranej krajiny EÚ
12. Paternalizmus vs liberálny paternalizmus (aplikácia v praxi a kritika), heuristiky a zlyhania v ľudskom rozhodovaní. Vysvetlite ich na príkladoch a intervenciách vo verejnej politike

C. Prípadové štúdie

V rámci tretej časti štátnicových otázok budete pracovať s konkrétnou prípadovou štúdiou. Každý študent si vyberie jednu zo súboru 6 prípadových štúdií, ktoré poukazujú na vplyvy ako aj výhody a nevýhody konkrétneho rozhodnutia prijatého politikmi či pracovníkmi vo verejnom sektore. Študenti odpovedajú na dva druhy otázok, presné určenie bude špecifikované na štátniciach:

- otázky všeobecného charakteru, ktorými študent preukazuje pochopenie základných konceptov verejnej politiky. Ide o nasledovné otázky:
 - o V ktorej fáze cyklu tvorby verejnej politiky sa daná prípadová štúdia odohráva?
 - o Pomenuj jednotlivých aktérov, ktorí vystupujú v prípadovej štúdii. Aké záujmy aktéri zastupujú?
 - o Aké nástroje aktéri používajú? Aké iné nástroje majú aktéri k dispozícii?
 - o Akým spôsobom môžu do riešenia problému zasiahnuť iní aktéri z iných stupňov moci? Aké majú nástroje na presadenie svojich riešení na stupni verejnej moci, na ktorom sa daný prípad odohráva?
 - o Aké formálne dokumenty (zákony, nariadenia, stratégie) rámujú situáciu ktorá je predmetom prípadovej štúdie? Kto je ich autorom?
- Špecifické otázky tvorby a implementácie verejnej politiky, ktoré sa viažu na príslušnú prípadovú štúdiu, a teda na problém, ktorému sa príslušná prípadová štúdia venuje. Tieto špecifické otázky sú uvedené v závere každej prípadovej štúdie.

Prípadová štúdia 1: Reakcia samosprávy na fiskálny šok

Prípadová štúdia 2: Dilema zabezpečovania verejných služieb: odťahová služba

Prípadová štúdia 3: Vzdelávanie rómskych detí: využitie nástrojov štátnej politiky v poskytovaní miestnych služieb

Prípadová štúdia 4: Tzv. rómske bývanie v obci Rakúsy ako výzva pre *policy-makers*

Prípadová štúdia 5: Inštitúcie, záujmy a médiá: Verejná politika a prípad Andrei B

Prípadová štúdia 6: Výber poradcu pri privatizácii Slovenských telekomunikácií

Prípadová štúdia 7: Keď ide aj o vtáka: záchrana ohrozeného druhu vtáka dropa fúzatého na chránenom vtáčom území Sysľovské polia vo Vtáčkovciach

Prípadová štúdia 8: Formovanie koalícií aktérov plošného očkovania detí na Slovensku

Prípadová štúdia 9: Verejná doprava "zadarmo" - dilemma poskytovania služieb